

СКРАЙБІНГ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ СПОСІБ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЇ У ПРОЦЕСІ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

SCRIBING AS AN INNOVATIVE METHOD OF VISUALIZING INFORMATION IN THE PROCESS OF LANGUAGE PREPARATION OF FOREIGN STUDENTS

У статті висвітлено поняття «скрайбінг», надано теоретичне обґрунтування доцільності впровадження цього інноваційного способу візуалізації інформації в навчальний процес закладу вищої освіти. Розглянуто наукові підходи вчених до визначення різних аспектів скрайбінгу як активної візуальної технології навчання. Звертається увага на відмінності між поняттями «візуальні засоби» і «наочні засоби», стверджується, що наочний засіб є об'єктом, певним образом, тоді як візуальний засіб є обов'язковим кінцевим результатом, продуктом розумової діяльності людини. Зазначається, що подання інформації в техніці скрайбінгу – це відображення промови в картинках у реальному часі паралельно з усним мовленням. У цьому разі графічний ряд фіксується на ключових моментах аудіоряду, що забезпечує аудиторію додатковою інформацією і посилює основні тези презентації. Зазначаються можливості цієї технології для розвитку у студентів логічного, образного й асоціативного мислення, здібностей до аналізу і порівняння, уяви, креативності, активізації пізнавального інтересу, підвищення мотивації до дисципліни, що вивчається, формування комунікативних умінь, навичок роботи з інформацією. Розглядаються види скрайбінгу, що використовуються в сучасній педагогіці. Стверджується, що цей спосіб візуалізації інформації надає широкі перспективи мовній підготовці іноземців, тому що саме процес роботи над скрайбом дає змогу студентам оволодіти механізмами розуміння тексту, навчитися виокремлювати головне і декодувати його у вторинному тексті, передавати свої думки і відчуття грамотно, точно, логічно; будувати тексти за вже готовими скрайбінгами. Наводиться приблизний план роботи над створенням скрайбінга у процесі вивчення української мови як іноземної. Робиться висновок щодо ефективності використання скрайбінгу на заняттях із мовної підготовки іноземних студентів.

Ключові слова: скрайбінг, педагогічна технологія, візуалізація, мовна підготовка, навчання іноземних студентів.

The concept of "scribing" is highlighted in the article, the theoretical substantiation of expediency of introduction of this innovative way of visualization of information in the educational process of general higher education is given. The scientific approaches of scientists to the definition of different aspects of scribing as an active visual learning technology are considered. Attention is drawn to the distinction between the terms "visual aids" and "visual aids", it is argued that the visual aptitude is an object, in a way, while the visual aptitude is a compulsory end result, a product of a person's mental activity. It is noted that the presentation of information in the technique of scribing is a reflection of speech in pictures in real time in parallel with oral speech. In this case, the graphic series is fixed on the key points of the audio series, which provides the audience with additional information and enhances the main points of the presentation. Possibilities of this technology for development of students of logical, figurative and associative thinking, abilities for analysis and comparison, imagination, creativity are noted; intensification of cognitive interest, increase of motivation for the studied discipline; formation of communicative skills, skills in working with information. The types of scribing used in modern pedagogy are considered. It is argued that this way of visualizing information provides broad perspectives on language training for foreigners, because it is the process of working on scribing that allows students to master the mechanisms of understanding the text, learn to distinguish the main and decode it in the secondary text, convey their thoughts and feelings competently, accurately, logically; build texts on scraping already done. The approximate plan of work on creation of scribing in the process of studying Ukrainian as a foreign language is given. It is concluded regarding the effectiveness of scribing in foreign language training.

Key words: scribing, pedagogical technology, visualization, language training, training of foreign students.

УДК 372.147
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-19-2-37>

Моргунова Н.С.,
канд. психол. наук,
доцент кафедри мовної підготовки
Харківського національного
автомобільно-дорожнього університету

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Новий тип культури, що формується в сучасному інформаційному просторі і полягає у зростаючій комунікативній перевазі візуальної інформації над вербальною, позиціонує візуалізацію як найважливіший принцип комунікації та репрезентації інформації. Із цих позицій в епоху інформаційної насиченості проблеми структурування і пред'явлення навчального матеріалу набувають великої значущості, особливо у процесі професійної підготовки іноземних студентів у закладах вищої освіти (далі – ЗВО), зокрема їхньої мовної підготовки. Одним із результативних шляхів досягнення цієї мети є, на нашу думку, впровадження у процес навчання мови іноземних студентів технології скрайбінгу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Візуалізація як оптимальний спосіб представлення навчального матеріалу, що сприяє найбільш якісному і глибокому його засвоєнню, була висвітлена у працях таких вітчизняних і закордонних учених, як: Р. Арнхейм, О. Асмолов, Ф. Барлетт, Д. Безуглий, А. Вербицький, Н. Манько, Є. Полат, Н. Резник, Дж. Уотсон та ін. Особливості застосування прийомів візуалізації у процесі викладання іноземних мов розглянуті в дослідженнях Н. Гальської, І. Морозової, Н. Новікової, О. Роді, С. Сергєєва, О. Тарнопольського, В. Федчик, Т. Ястремської. Ефективність застосування засобів наочності у процесі підготовки іноземних студентів аргументується у працях

О. Буглаєвої, М. Дьякової, Н. Ізотової, М. Лухіної, С. Тітової та ін.

Останнім часом з'явилися дослідження, у яких розглядаються різні аспекти впровадження скрайбінгу у процес навчання студентів, наприклад, роботи Л. Біланової, яка пропонує використання скрайбінгу в навчальному процесі вищої школи під час вивчення дисциплін природничо-наукового спрямування; О. Ярмошук, В. Василюк, О. Демчук, які обґрунтовують значення використання цієї технології як активного методу навчання під час викладання дисциплін циклу професійно-практичної підготовки студентів; В. Мовчан, яка розглядає шляхи застосування скрайбінгу як засобу розвитку візуального мислення майбутніх учителів тощо. На актуальності та значущості скрайбінгу у професійній діяльності сучасного педагога наголошують у своїх працях Л. Білоусова, В. Житеньова, Ю. Конферерат, О. Мілейко, А. Приходько, В. Редькіна, Т. Сорока й ін. Однак питання використання скрайбінгу як технології візуалізації у процесі мовної підготовки іноземних студентів є ще недостатньо розкритими у вітчизняному науковому дискурсі.

Мета статті полягає у всебічному розгляді скрайбінгу як навчальної технології візуалізації матеріалу й аналізі можливостей її використання у процесі мовної підготовки іноземних студентів у ЗВО.

Виклад основного матеріалу. З метою визначення змісту скрайбінгу як педагогічного поняття звернемося до наукового пояснення терміна «візуалізація». Слово «візуалізація» походить від латинського “visualis”, що значить «зоровий». Це поняття можна визначити як уявлення у формі, зручній для зорового сприйняття, будь-якого фізичного явища або процесу.

А. Вербицький розуміє візуалізацію як згортання розумових змістів у наочний образ, що у процесі сприйняття може бути розгорнутим і служити опорою для адекватних розумових і практичних дій. Ґрунтуючись на цьому визначенні, дослідник розкриває поняття «візуальний», «візуальні засоби» і «наочність», «наочні засоби», акцентуючи увагу на тому, що в педагогічному контексті поняття «наочний» завжди засноване на демонстрації конкретних предметів, процесів, явищ, уявленні готового образу, заданого ззовні. На противагу цьому візуальний образ народжується і виноситься із внутрішнього плану діяльності людини і є проєкцією психічного образу, що вбудований у процеси взаємодії суб'єкта й об'єктів матеріального світу, спирається на механізми мислення, охоплює різні рівні відображення, проявляється в різних формах навчальної діяльності [2, с. 113]. Тобто наочний засіб є об'єктом, певним образом, тоді як візуальний засіб є обов'язковим кінцевим результатом, продуктом розумової діяльності людини.

Розглядаючи візуалізацію як педагогічний метод, зазначимо, що в його рамках через схематизацію й асоціативно-ілюстративний ряд здійснюється знакове (символьне) представлення змісту, функцій, структури, етапів (стадій) будь-якого процесу чи явища. У сучасному інформаційному просторі спостерігається активний розвиток комп'ютерних технологій і цифрових засобів передачі візуальної інформації, що не можуть не впливати на принципи і методи сприйняття навчальної інформації інтегрального типу. Такі способи візуалізації навчальної інформації вже є, наприклад, тайм-лайн («лінія часу»), скетчнотінг («замальовка замітки»), інфографіка («письмове роз'яснення»), графічна фасилітація (стиснення великого обсягу навчальної інформації за допомогою символів і виділення головного), скрайбінг («креслити, робити ескіз») тощо.

Скрайбінг можна представити як мистецтво візуального мислення та графічного способу спілкування з аудиторією, що полягає у створенні низки невеликих зрозумілих малюнків, графічних символів, що роблять більш прозорим і доступним сенс лекції або презентації і створюються безпосередньо під час пояснення певного матеріалу. Як новітня техніка презентації інформації скрайбінг був запропонований британським художником Ендрю Парком. Подання інформації в техніці скрайбінгу – це передусім мистецтво відображати промову в картинках «на льоту», у реальному часі, практично паралельно з усним мовленням. У такому разі графічний ряд фіксується на ключових моментах аудіоряду, що забезпечує аудиторію додатковою інформацією і посилює основні тези презентації. Ефективність скрайбінгу пояснюється тим, що людський мозок схильний мислити образами, малювати картинки, а мова малюнка є універсальною мовою. Скрайберу не обов'язково володіти технікою класичного малюнка, але він повинен вміти правильно і зрозуміло замінювати дієслова й іменники символами й образами у формі замальовок.

Досліджуючи способи ефективного використання скрайбінгу в навчальному процесі, педагоги зазначають можливості цієї технології як дієвого мотиватора до навчання, підкреслюють його потенціал під час вивчення нової теми, оскільки він зацікавлює учнів яскравістю графічних образів і сприяє кращому запам'ятовуванню основних термінів і понять [5], дозволяє унаочнити ключові елементи теоретичного матеріалу, допомагає встановити логічні взаємозв'язки між основними поняттями, ілюструвати складні явища та процеси на етапі узагальнення вивченої теми, мозкового штурму та рефлексії на занятті [4]. Л. Білоусова й Н. Житеньова вбачають дидактичний потенціал цієї технології у створенні нових можливостей для реалізації на більш високому рівні таких принци-

пів навчання, як природовідповідність, наочність, доступність, усвідомленість, емоційність навчання та можливість компактного подання навчального матеріалу, сприяння його продуктивному засвоєнню і запам'ятовуванню [1].

Л. Бондаренко пропонує вважати корисним залучати до створення скрайб-малюнків і самих здобувачів освіти, оскільки це допоможе їм розвивати навички образного мислення, узагальнення та систематизації, виділення найхарактерніших рис, креативного мислення для візуального представлення інформації [3, с. 86].

На нашу думку, робота зі скрайбінгом на занятті сприяє розвитку у студентів логічного, образного й асоціативного мислення, здібностей до аналізу і порівняння, уяви, креативності, активізації пізнавального інтересу, підвищенню мотивації до дисципліни, що вивчається, формуванню комунікативних умінь, навичок роботи з інформацією, здатності до логічних умовисновків, до проведення аналогій.

У сучасній педагогіці використовуються різні види скрайбінгу. Мальований від руки скрайбінг – це схеми, діаграми, ключові слова, символи. В апікаційному скрайбінгу на аркуш паперу наклеюються готові зображення, що відповідають аудіотексту. Магнітний скрайбінг подібний до апікаційного, але зображення прикріплюються до презентаційної дошки магнітами. Комп'ютерний скрайбінг передбачає використання комп'ютерних програм і онлайн-сервісів. Його можна створити за допомогою сервіса PowToon програми VideoScribe. VideoScribe дозволяє вибрати колір і текстуру фону, шрифт і варіант зображення руки, що тримає олівець чи пензель. У мережі Інтернет представлено й інші ресурси, що допомагають створювати скрайбінг-презентації: GoAnimate (сервіс перетворює презентацію на мультфільм), Wideo (надає можливість додати до презентації зображення, персонажів, музику), Moovly тощо. Відео-скрайбінг – це знімання на відео мальованого чи іншого скрайбінгу. У комбінованому скрайбінгу поєднуються різноманітні форми зображення.

Широкі перспективи надає скрайбінг мовній підготовці іноземних студентів. Вивчення української мови як іноземної є складним, трудомістким процесом, що пов'язаний із засвоєнням однієї з найскладніших систем відмінкових закінчень, запам'ятовуванням правил грамотного використання в мові дієслів руху, заучуванням винятків і особливих випадків уживання тих чи інших дієслів, іменників, прикметників та ін. Із цим непростим завданням легше впоратися, використовуючи сучасний інструмент наочності і візуалізації – скрайбінг.

У процесі мовної підготовки іноземних студентів ми використовуємо декілька видів скрайбінгу. Наприклад, під час пояснення нової граматичної теми основний зміст освітнього матеріалу зама-

люється нами від руки у процесі заняття. У процесі візуалізації країнознавчого матеріалу частіше використовуємо відеоскрайбінг, що потребує попередньої підготовки й обробки за допомогою комп'ютерних програм. Для проведення мозкового штурму, проєктного завдання, рефлексії на занятті, перевірки вивченої інформації чи домашнього завдання доцільно використовувати групову роботу, поділивши студентів на групи для створення власних скрайбів. У такому разі конкуренція у створенні кращого скрайба може мотивуватися додатковими балами чи зменшенням навчального навантаження завдяки скасуванню деяких рутинних завдань і спроможна значно покращити кінцевий результат.

Оскільки однією з найважливіших проблем, з якою стикаються іноземні студенти, є правильне засвоєння дискурсивних стратегій і тактик та вміння використовувати їх у мовній поведінці, то саме процес роботи над скрайбом дає змогу студентам оволодіти механізмами розуміння тексту (зокрема, навчитися виділяти опорні слова), уміти виокремлювати головне і декодувати його у вторинному тексті, передавати свої думки і відчуття грамотно, точно, логічно, будувати тексти за вже готовими скрайбінгами (зокрема, зробленими іншими студентами).

Для створення скрайба на заняттях із мовної підготовки ми пропонуємо тексти різних стилів, що дозволяє максимально широко представити мовну картину світу та надає можливість кожному студенту реалізувати себе в перекладі мови вербальною мовою візуальною і навпаки (питання не в тому, як намалювати, а в тому, що намалювати, щоби правильно виразити сенс). Так, нами використовуються тексти наукового стилю: «Освіта в Україні», «Система освіти в моїй рідній країні», «Нобелівська премія», «Всесвітньо відомі вчені»; публіцистичного стилю: «Мій тайм-менеджмент», «Інтернет – друг або ворог»; тексти професійного спрямування залежно від спеціальності студентів: «Вплив автотранспорту на атмосферу і здоров'я людини», «Деталі машин», «Будова автомобіля», «Економічні системи», «Форми рельєфу земної поверхні» тощо.

Безумовно, скрайбінг, особливо іноземними студентами, є складним процесом, тому викладачу необхідно пояснити суть цієї технології й етапи роботи з нею. Приблизний план роботи над створенням скрайба може виглядати так:

1. У тексті кожний абзац – це окрема думка. Знайдіть опорні слова, словосполучення і выпишіть їх. Це майбутній сценарій вашого скрайба.

2. Намалюйте картинку (схему, піктограму, символи, літери, цифри) до кожного опорного компонента (може бути 2–3 картинки).

3. Придумайте, як ці картинки можна перетворити на композицію. Як з однієї фрази виходить

інша? Які картини важливі, а які другорядні або необов'язкові? Вкажіть, які сюжети стають основними і включають у себе інші.

4. Оберіть найбільш доречний із запропонованих способів розташування картинок: від однієї картини до іншої, лінійне горизонтальне, лінійне вертикальне, радіальне (сюжет у центрі). Пам'ятайте, що між усіма рівнями повинен бути зв'язок.

5. Спробуйте намалювати весь сюжет.

6. Сінхронізуйте текст і отриманий скрайбінг (складність картинки повинна відповідати довжині фрази, щоби була синхронність).

7. Внесіть корективи в отриманий скрайбінг.

8. Презентуйте ваш скрайбінг аудиторії, щоби почути критичні зауваження і пропозиції.

9. Оцініть скрайбінг інших студентів: логічність, точність викладу, відповідність темі й ідеї тексту, максимальне розкриття сенсу, вибір мовних засобів, вибір візуальних засобів, естетика подачі матеріалу.

Зрозуміло, що робота над скрайбінгом повинна вестися не час від часу, а постійно, цілеспрямовано, системно, лише тоді можна досягти позитивного результату індивідуалізації навчання. Зазначимо, що з метою забезпечення максимально якісного засвоєння змісту навчального мовного матеріалу, представленого в знаково-символічній формі за допомогою скрайбінгу, важливо дотримуватися певного балансу щодо інформаційного наповнення, тобто візуальний об'єкт не повинен включати занадто короткий або надмірно докладний опис досліджуваного поняття або явища.

Висновки. Отже, ми вважаємо, що використання скрайбінгу на заняттях із мовної підготовки іноземних студентів дозволяє їм навчитися концептуалізувати інформацію, максимально доступно донести її до аудиторії, розвиває в них комунікативну компетенцію, створює умови для вільної реалізації природних та інтелектуальних здібностей і можливостей студентів. З цього погляду дослідження дидактичних можливостей скрайбінгу в навчанні української мови як іноземної є перспективним напрямом подальших наукових розвідок.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Білоусова Л., Житеньова Н. Візуалізація навчального матеріалу з використанням технології скрайбінг у професійній діяльності вчителя. *Фізико-математична освіта* : науковий журнал. 2016. Вип. 1 (7). С. 39–47.
2. Вербицкий А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход. Москва : Высшая школа, 1991. 207 с.
3. Ляхощка Л., Бондаренко Л., Юзбашева Г. Науково-методичні основи застосування технологій навчання в системі відкритої післядипломної освіти : методичний посібник. Київ, 2018. 162 с.
4. Осадчий В., Осадча К. Інформаційно-комунікаційні технології у процесі розвитку візуального мислення майбутніх учителів. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія «Педагогіка»*. 2014. № 1. С. 128–133.
5. Сорока Т. Скрайбінг як сучасна форма візуалізації навчального матеріалу. *Географія*. 2015. № 16 (284). URL: http://journal.osnova.com.ua/article/51806-Скрайбінг_як_сучасна_форма_візуалізації_навчального_матеріалу.